

Illustration Kurt Månsson

Traneröds mosse – nytt naturreservat på Söderåsen

Norrlandskänsla

Sedan lång tid har Traneröds mosse haft en speciell plats i mitt hjärta. Jag minns inte första besöket men det måste ha varit någon gång i slutet på 70-talet. Birgitta och jag hade nyligen träffats och Birgitta var angelägen om att visa alla pärlor på åsen för mig. Alldeles säkert gick en av de första gemensamma turerna till Traneröds mosse. Därefter har det blivit många besök på mossen, inte minst under alla de år vi hade en stuga i Klåveröd. Att besöka fågeltornet vid mossen under tidig vår med orrspel, gärna i sällskap med Kent Ivarsson, var en av årets höjdpunkter under 90-talet.

Under årens lopp har jag besökt Norrland och de svenska fjällen en del sommardag och verkligen lärt mig uppskatta vår norra landsdel. När längtan till naturen och tystnaden i Norrland blir stark fungerar ett besök på Traneröds mosse som ett bra alternativ. Känslan av Norrland är tydlig när jag kommer ut till mossplanet och den värsta längtan botas.

Historia

Traneröds mosses historia går tillbaka till den senaste inlandsisen. Vid avsmältningen för ca 13 000 år sedan frilades en djup spricka i berggrunden vilken vattenfylldes. Landskapet runtomkring bestod till att börja med av låg tundravegetation. I sjön avsattes leryggtja.

Efterhand som klimatet förbättrades ersattes tundravegetationen av skogar och sjön växte så småningom igen.

För ca 7 000 år sedan hade den förvandlats från sjö till kärr. Omgivningen bestod nu bl. a. av al, björk och bladvass. För ca 5 000 år sedan vandrade vitmossor in och kärret började utvecklas till den mosse den fortfarande är.

I slutet av 80-talet hade skogen vandrat långt ut på mosseplanet och kantskogen var tät. Slutorden i artikeln om Traneröds mosse i *Gränsbygd Söderåsen*, en bok som vår förening gav ut 1990, var inte så hoppfulla, ”Framtiden är oviss för Traneröds mosse som mosse. Kanske kommer den att kallas Traneröds skog”.

Den utveckling vi upplevt med att skogen under senare decennier alltmer tagit över mossen beror sannolikt till stor del på mänskliga aktiviteter som införande av nya träslag (granen) som därefter förökade sig, dräneringar, luftburna näringsämnen mm.

Orrar

Illustration: Kurt Månsson

Förskogningen ledde så småningom till att orren försvann som häckfågel och efter 1998 finns inga indikationer på häckning även om enskilda orrar setts även därefter och så sent som 2005.

Naturresevatet

Att miljön på Traneröds mosse är speciell och skyddsvärd ledde till att Länsstyrelsen under 2006 tog beslut om att bilda ett naturresevat av Traneröds mosse och de kringliggande fastigheterna Grindhus och Lilla Klåveröd.

Vår förening fick, som en av remissinstanserna, möjlighet att lämna synpunkter på reservatsbildningen under september 2006 och efter kontakt med Länsstyrelsen försåg vi dem med inventeringsresultat av kärlväxter och fjärilar över berörda områden. Vi var generellt positiva till tankarna om att skapa naturresevatet men framförde synpunkter bl.a. på behov av nya spångar på mossen samt att betetrycket på Grindhus var för högt.

Arbetet pågick i det tysta hos Länsstyrelsen under några år och i slutet av 2008 kunde vi notera att reservatsskyltar monterats vid Grindhus. Någon annan information om att reservatsbildningen var klar finns inte vare sig på Länsstyrelsens hemsida eller vid resevatet och inte heller skickades någon information till vår förening.

Nåväl, efter kontakt med den som nu är ansvarig över naturresevatet Traneröds mosse på Länsstyrelsen har vi kunnat ta del av förslaget till skötselplan för området och även haft möjlighet att kommentera förslaget som skall fastställas under sommaren 2009. Glädjande nog har vi konstaterat att de synpunkter vi förde fram under 2006, inklusive artlistor över kärlväxter och fjärilar, arbetats in i förslaget till skötselplan.

Den övergripande målsättningen för naturresevatet Traneröds mosse är, enligt förslaget till skötselplan, att "bevara och restaurera mossens representativa särdrag som sydvästlig mosse med kantskog av björk. Det öppna mosseplanet bör vara lika stort som i slutet på 1940-talet (foto finns i skötselplanen).

För att karaktären sedan skall bestå måste hänsyn tas till en rad omvärldsfaktorer, såväl ekologiska och geologiska. Av stor vikt är bland annat att mossen har en väl fungerande hydrologi. Resevatet ska vara tillgängligt för rekreation och friluftsliv.

Hjortron

Illustration: Kurt Månsson

Målsättningen är att eftersträva återskapandet av en miljö som passar orrens habitatkrav då den försvann till följd av att mossens öppna karaktär försvunnit. Det öppna mosseplanet kommer därför att ökas och bibehållas genom röjning vintertid av framförallt gran och tall samt att vattenflödet från mossen spärras så att vattenståndet höjs.

Den spång som idag möjliggör en vandring på mossen har sett sina bästa dagar för länge sedan. I dagsläget är det en bra vad att ta sig över mossen torrskodd och oskadad. Enligt Länsstyrelsen finns medel beviljade via ett Life-projekt (finansierat delvis via EU) till att byta ut spången, ett arbete som förhoppningsvis sker under 2010. Att finansieringen är klar är dessvärre inte detsamma som att projektet genomförs. Det blir därför vår uppgift att påverka Länsstyrelsen så att arbetet verkligen kommer igång så fort som bara är möjligt.

Härliga framtid

Resevatetsbildningen gör att den förhoppning jag har om att än en gång besöka Traneröds mosse en vårmorgon tillsammans med Kent för att lyssna på orrspel åter blir verklighet om några år. Och det där med Traneröds skog kan vi glömma.

Lars-Bertil Nilsson

Ur Söderåsbladet3/9